

Landstingens utbildningar i samtal om matvanor är otillräckliga och troligen ineffektiva

Delat: [Dela](#) [Tweet](#) (0) [In Dela](#) [Mail](#) [Skriv ut](#)

Detta är opinionsmaterial. Åsikterna som förs fram här är upphovsmannens egna.

Livsmedelsverket publicerade 2017 en rapport med rubriken *"Förebyggande arbete med matvanor i primärvården"* skriven av konsultföretaget Ipsos.

Metoden som användes var 20 djupintervjuer fördelade på 18 landsting/regioner med personer på landstings-/regionnivå som var insatta i området och som bedömdes kunna svara på frågor om hur arbetet med samtal kring matvanor och kompetensutveckling fungerar inom det egna verksamhetsområdet.

Rapporten visar att de 21 olika landstingen/regionerna arbetar mycket olika med mat-/närlingsfrågor i primärvården när det gäller till exempel arbetssätt, personella resurser, kompetens och kompetenshöjande insatser. Flertalet uppger att de erbjuder utbildningar till personalen kring "samtal om matvanor". Som exempel anges både korta webbutbildningar och utbildningsdagar, såväl bredare utbildningar som mer specificerad och omfattande utbildning till personal som arbetar med "kvalificerat rådgivande samtal om matvanor". Dessa utbildningar baseras i hög grad på Socialstyrelsens webbutbildning "Samtal och råd om bra matvanor".

Dilemmat med denna inriktning på arbetet är att grundutbildningen i klinisk nutrition är så begränsad för alla vårdutbildningar, utom för dietister. Läkarutbildningen har tex. numera bara enstaka dagars utbildning i klinisk nutrition under 5,5 år (!) och den medicinska specialiteten 'klinisk nutrition' togs bort i Sverige 2006. Detta har bidragit till att hälsodomänen mat/nutrition i den praktiska hälso- och sjukvården hanteras med påtagligt sämre precision och kvalitet än många andra hälsodomäner, till exempel analys av olika organrelaterade hälsoproblem (hjärtsvikt, KOL, njursvikt, kognitiv svikt etcetera).

Den bristande utbildningen och metodprecisionen kontrasterar starkt mot omfattningen av mat-/närlingsrelaterade hälsoproblem i sjukvården, till exempel den omfattande förekomsten av övervikt/fetma, undernäringstillstånd, överkänslighet/allergi mot livsmedel/närlingsämnen samt vanliga hälsoproblem som påverkan på aptit, sväljning, avföring etcetera.

Landstingens pågående och mycket varierande arbete med utbildning av personal i "samtal om matvanor" i primärvården är otillräckligt och troligen ineffektivt. Samtal om matvanor i primärvården bör helst ske som led i en samlad hälsoanalys. Utbildningen borde med fördel drivas från universitet och högskolor och inkludera löpande, kritisk analys av resultaten.

Om vi på allvar vill förbättra kompetensläget inom klinisk nutrition hos personalen i sjukvården behöver flera långsiktiga reformer göras, bland annat följande:

- Grundutbildningen i klinisk nutrition behöver förbättras för alla vårdutbildningar. Ämnet "klinisk nutrition" bör helst undervisas som en 'strimma' genom hela grundutbildningen och hållas ihop av en målbeskrivning och en studierektor. Utöver detta behövs en särskild kurs i klinisk nutrition med egen tentamen. Här måste ingå utbildning och träning i hur analys av hälsodomänen mat/närling kan integreras med analys av övriga hälsodomäner och med patientens samlade behandlings/vård-plan. Ett exempel på målbeskrivning för läkarnas grundutbildning togs fram 1997 av Svensk Förening för Klinisk Nutrition, SFKN och den kan modifieras för att passa andra vårdutbildningar. Inget universitet eller högskola har dock ännu, 21 år senare, visat något intresse för att använda den i undervisningen.
- Regelbunden fortbildning i klinisk nutrition för alla vårdyrkesgrupper.
- Utveckling av den medicinska journalen från dagens retroaktiva, kronologiska, svåröverblickbara dagboksanteckningar till ett proaktivt "interaktivt hälsoanalysystem" med fokus på överblick och sammanhang genom visualisering av patienternas samlade hälsosituation (inklusive riskfaktorprofil), behandlings/vård-plan och hälsoutveckling över tid, där till exempel "samtal om matvanor" ingår i ett integrerat sammanhang.